

Ik wil vanmorgen stilstaan
bij de woorden 'in mensen een welbehagen'
– een gedeelte uit de engelenzang,
waarvan de vertaling nogal uiteenloopt.
Hoe moet je het Griekse 'eudokia' nu precies vertalen?
Op wie heeft het betrekking, en wat wordt ermee uitgedrukt?

De Latijnse Bijbel sprak lange tijd van benevolentia,
ofwel van 'mensen van goede wil'.
Dat is op zich best een zinnige vertaling en uitleg.
Mensen van goede wil: als je in de het onderwijs werkt
of met moeilijk opvoedbare kinderen te maken hebt,
dat is 'van goede wil zijn' belangrijk.
Je kunt zelfs zeggen: gelukkig zitten in elke klas
ook leerlingen die van goede wil zijn.
Die niet ongeconcentreerd zijn,
door de les heen praten of donderjagen,
maar bereid zijn om iets te leren.
In de bovenbouw trekt de mist gelukkig enigszins op,
en zo kun je zeggen: hoort dat niet bij het volwassen leven,
dat je van goede wil bent?
Dat als je iets geworden bent of doet in het leven,
dat je dat met plezier en met goede wil doet,
zodat anderen, je baas of je partner, de organisatie
of de omgeving er iets aan heeft?

Dus, kun je met Latijnse Bijbel zeggen,
is het inderdaad niet belangrijk, rust Gods welbehagen
op mensen van goede wil?
Ook in Aleppo en de strijd in Syrië?
Ook bij wie vechten voor het behoud van de beschaving?
Mensen van goede wil!
We weten ook allemaal dat er mensen zijn die kwaad in de zin
de zin hebben, kwaadwillenden, fraudeurs, extremisten etc.
die zijn er ook in elke samenleving,
en lijken inderdaad niet te delen in het licht van Kerst.

Toch kun je ook moeite hebben met deze uitleg.
Benevolentia, van goede wil zijn,
wordt dat werkelijk bedoeld in de engelenzang in de
Kerstnacht?
'Ere zij God in de hoge en vrede op aarde,
bij de mensen van goede wil?'

Katholieke gelovigen weten niet beter met hun Latijnse achtergrond.
Als protestant denk je dan: contrasteren Gods genade en ons menselijk kunnen niet?
Moet je niet eerder volgens het principe van sola gratia de diepte van Gods liefde in de engelenzang horen, die ondanks het zondig zijn van de mens ons opzoekt?
Heeft de reformatorische interpretatie van Gods onvoorwaardelijke liefde (je hoeft niet eerst van goede wil te zijn) niet de voorkeur?
Hoewel ook wij de twee-eenheid kennen van woorden als: 'zalig wie deze woorden hoort en ze doet.'
Het doen, de ethiek komt wel in de tweede plaats, maar is niet minder belangrijk.

In mensen een welbehagen.
Laten we er nog eens naar kijken, zonder katholieke of protestantse vooringenomenheid.
Om welke mensen gaat het hier?
Om Jozef en Maria, de herders en overige hoorders in de kerstnacht.
Zeker. Kerst is het feest van het licht dat mensen van vlees en bloed omstraalt en blijdschap en geloof wekt in het hart van gewone mensen.

De formulering bij Lucas is echter opvallend wijd, algemeen en overstijgend: in mensen een welbehagen!
Gaat het hier niet om alle mensen op heel de aarde?
Is het Kerstfeest niet wereldwijd van betekenis, niemand uitgezonderd, niemand uitgesloten, geldt niet onvoorwaardelijk van ieder mens, dat Gods welbehagen op hem rust, zoals eerder vanuit de scheppingstheologie werd gezegd: elk mens is een beeldrager van God?
En dat is dan weer belangrijk in bijvoorbeeld de discussie over euthanasie.

We hoorden ook de verrassende woorden uit Spreuken 8, over de wijsheid die dertel en vol vreugde als een soort troetelkind de schepping begeleidde. De wijsheid, Sofia, in de Oosterse Kerken meer doorgedrongen dan in de Westerse Kerken, denk maar aan de Haia Sofia in Istanboel, nu een moskee, destijds de grootste kerk van het oostelijk halfrond.
Van de wijsheid in Spreuken 8 hoorden we in het slotvers:

‘Ik vond vreugde in heel zijn aarde
en was blij met alle mensen’.

Hoort u het verband met Kerst:

blij met alle mensen – in mensen een welbehagen?

In de NBV : ‘en vrede op aarde voor alle mensen die Hij
liefheeft.’

Is dat de richting waarin we moeten zoeken?

Dat de blijdschap en Gods welbehagen, net als in Spreuken 8,
in Lucas 2 over alle mensen wordt uitgezegd?

Ik denk dat we ook met deze uitleg niet helemaal uitkomen,
omdat zo wel erg veel glorie aan de mens wordt verbonden.
Je zou ervan naast je schoenen gaan lopen, terwijl paus
Franciscus gisteravond nog opgeroepen heeft tot nederigheid
en wij niet zomaar ons protestantse denken
over de zondige staat van diezelfde mensen opgeven,
als realistische mensvisie.

Maar gaat het wel om de mensen in het lied van Efrata?

Het gaat in de lied van engelen

toch over de geboorte van een kind?

En niet zomaar over alle mensen?

Leidend en richtend is toch de geboorte van die ene,
de Redder, Gods Zoon?

‘Vreest niet, want zie, ik verkondig jullie grote blijdschap,
die al den volcke wezen zal: U is heden de Redder geboren,
namelijk Christus de Heer, in de stad van David’.

Misschien moeten we de bekende vertaling
‘in mensen een welbehagen’ loslaten, en kiezen voor een
alternatief, een betere vertaling, die spreekt van
‘mensen van het welbehagen’
(mensen des welbehagens in oude vertalingen).
Het gaat niet om mensen van goede of kwade wil,
over optimistisch of pessimistisch,
katholiek of protestant,
het gaat om de verbinding van Gods welbehagen
(in de tweede naamval) met de mensen, met ons,
met allen die ervan horen,
omwille van die ene die geboren wordt
en in doeken gewikkeld in een voerbak ligt.
Op hem in de eerste plaats
rust Gods welbehagen.
Hij is de vleesgeworden wijsheid
waarop God blijdschap en vrede rust.
In wie God een welbehagen heeft.

Ik ontleen deze uitleg aan het feit dat het woord eudokia nog een keer voorkomt, een paar bladzijden verder in Lucas, bij de doop van Jezus door Johannes in de Jordaan, dan daalt er een uit de hemel neer en klinkt er een stem uit de hemel: deze is mijn geliefde Zoon, op he rust mijn welbehagen!

Is het zo niet ook bij Kerst?
Gaat het ook met Kerst niet over Gods liefde voor alle mensen in en omwille van deze ene?
Gods welbehagen rust in de eerste plaats op het kind in de kribbe.
En van daaruit op allen die ervan horen, allen die erbij betrokken worden, 'de mensen van het welbehagen', met een hoofdletter W!

Gods welbehagen rust op het kind in de kribbe op die ene leraar in Israël, die zich klein maakte bij zijn doop, en straks op de koning aan het kruis.
'Zijn wieg was een kribbe, zijn troon was een kruis.'

Christus de Heer is, zoals de engel verkondigt, de vervulling van Gods welbehagen, God vrede en liefde door de profeten voorzegd. En die vervulling met Kerst, wekt onze blijdschap en onze verwachting. Nu wij weten dat de hemel geopend is, door Hem en in Hem, van wie de engelen zingen, nu wij weten dat in dit kind de hemel raakt aan de aarde, willen wij ons hart openen en mensen van goede wil zijn. Mede-arbeiders in het rijk dan komt.

Want wat heb je aan een geopende hemel, als je hart dicht en op slot blijft?
Bij Jesaja, in de bekende tekst van Jesaja 9, wordt van het mopperende en touwtrekkende volk gezegd, van de boosheid in de samenleving, waarover wij ook het nodige zouden kunnen zeggen in deze tijd, 'het volk dat in donkerheid wandelt, ziet een groot licht. Over hen die gezeten zijn in duisternis, straalt een licht'.

Dat noem ik verwachting, ook als je naar Syrië kijkt en andere delen van de wereld,

denkt aan de slachtoffers van al die aanslagen,
en aan het moeizame debat over integratie:
'over het volk in duisternis gezeten straalt een licht.'
Het licht is sterker dan de nacht.
De wijsheid sterker dan alle verdwazing,
mensen van goede wil
kostbaarder dan alle boosheid en agressie.

De krachten van Gods welbehagen,
zij zullen als engelen de aarde leiden en vervullen.
Met de woorden van een prachtig Advenstlied:
'de toekomst van de Heer is daar
en voor zijn voeten uit
gaan vrede en rechtvaardigheid
als bruidegom en bruid.'

Amen